

Miljøvern og næringsutvikling

Av Bjørn Sundsvik.

Bjørn Sundsvik er direktør i Næringsrådet i Rogaland.

*Innlegg på seminar i Norsk Vannforening
28. september 1989.*

Titianasaken egner seg godt til å belyse en del problemstillinger omkring miljø og næringsliv.

Først noen korte betraktninger om sentrale aktører i miljøarbeidet.

Myndighetene setter rammebetingelser for bedriftenes virksomhet.

Bedriftene må etterleve rammebetingelsene som er gitt i forpliktende form, lov og forskrifter.

Miljøorganisasjonene søker å påvirke bedriftene direkte og påvirke rammebetingelsene i kontakt med myndighetene og indirekte gjennom opinionspåvirkning.

Forskere skaffer til veie fakta, vurderer og prioriterer.

Media, presse og NRK, påvirker bedrifter, opinion og myndigheter gjennom valg av miljøsaker som fokuseres og måten de presenteres på.

Ideelt sett er forholdet mellom bedrift og myndighet basert på en avveining mellom hensynet til bedriftens overlevelsessevne, evne til å tåle restriksjoner, og hensynet til naturen og menneskers livsmiljø.

Bedriftens tåleevne er avhengig av dyktighet/kompetanse, økonomi og teknologi. Økonomien går opp og ned. Teknologien gjør sprangvis fremrykning. Myndighetene stiller kravene til omstilling og til tempo i omstillingen.

Myndighetene har i alle saker mange motstridende hensyn å ta. I disse saker er de viktige hensyn miljø, arbeidsplasser, bedriftens lønnsomhet/skatteevne.

Myndighetene kan stille krav som medfører at bedrifter må opphøre. Det kan være en riktig avgjørelse fra begge parters side. Bedrifter opphører stadig vekk av grunner som er mindre akseptable enn miljøhensyn.

Det kan stilles krav som bedriften kan leve med, men som ikke gir den ideelle miljøeffekt. Kompromis, avveining av hensyn.

Det kan stilles krav som ligger utenfor bedriftens økonomiske/teknologiske muligheter, men med tidsfrister som stimulerer til utvikling av løsninger.

Titania-saken er ingen typisk miljøsak som håndteres etter den ideelle avveining mellom miljøhensyn og hensyn til bedriftens overlevelse, inklusive hensyn til arbeidsplasser og lokalsamfunn.

Det utypiske er at miljøskadene fra Titantias virksomhet er så ubetydelige. Tidligere tiders forurensning ved å

kjøre slammet i elva, er erstattet av deponering direkte i et naturlig under-sjøisk basseng. Slammet er ikke giftig og deponeringen påvirker ikke menneskers livsmiljø. Vi kan ikke ta på det, vi ser det ikke, vi hører det ikke, lukter det ikke, puster det ikke inn, spiser det ikke hverken direkte eller indirekte. Når deponeringen opphører gjenskapes det naturlige bunn- og sjømiljø på kort tid.

Finmaling av fjell og deponering av massen i sjøen er en kontinuerlig naturprosess av enorme dimensjoner. Sjøens naturmiljø er tilpasset denne prosess. Titanias virksomhet er i den sammenheng et musepiss i havet. Innvendningene er at musepiss i havet ikke tilhører de observerte naturfenomener.

Det utypiske er presset for å velge en dyrere og dårligere løsning, landdeponi.

Titania og andre bedrifter søker å påvirke sine rammebetingelser. Det gjør de ut fra økonomiske interesser, men slett ikke bare det. Ansvar overfor ansatte, herunder lokalsamfunn og ut fra ansvar for miljø. Bedriftene kan bidra med innsikt i hva de stiller med. De vil være interessert i at den økonomiske belastning gir best mulig miljøutbytte. Bedriftene lever av å kunne vurdere forholdet mellom kostnad og utbytte. Det er naturlig at de vegrer seg mot en kostbar løsning med liten positiv effekt, de vegrer seg mot feilprioriteringer.

Debatten omkring Titania er blitt en akademisk elevøvelse hvor tilknytningen til realitetene er gått tapt. Den minner om de greske filosofers funderinger omkring årsaken til at kvinner hadde færre tenner enn menn. Ingen sjekket fakta.

Men oppmerksomheten omkring Titania illustrerer et typisk fenomen, mangelen på logisk prioritering i miljøarbeidet ut fra forholdet skade/nytte/kostnad. Den illustrerer hvordan prosessen og forholdet mellom hovedaktørene og deres egeninteresser kan føre til en gedigen feilprioritering i miljøarbeidet. Det kan belyses med noen ytterligere kommentarer til hovedaktørenes virksomhet:

Forskere

Forskere har en faglig interesse av å bli anerkjent blant kolleger og arbeidsgivere, et hensyn til den akademiske karriere. Det er de ekte forskere.

Men tittelen henger løst. Vi har en stor gruppe av utredere og saksbehandlere av varierende faglig standard. Noen er sterkt PR-minded og opptrer i media som almensynsere. Stadig oppdager de grupper som har høyere kreft-risiko enn gjennomsnittet, de finner at fiskere har høyere risiko for å drukne enn andre yrkesgrupper. Stadige mediesensasjoner.

En havforsker uttalte seg om faren ved bruk av radioaktive sporstoffer ved undersøkelse av oljebrønner. Det ble innrømmet at det ikke fantes helsefare for noe levende vesen, men forholdet kunne skade norsk fiskeeksport.

Vi har algeforskere som synser i vilden sky uten faglig dekning. Kanskje er selve definisjonen på en algekatastrofe at det finnes fiskeoppdrettsanlegg.

Kystfiskerne kjenner algeoppblomstringen gjennom alle år, både grønne og brune og røde og blå. Nå skyldes det forurensning. Skulle det forskes omkring lemenår, ville årsaken idag sikkert være sur nedbør.

Men er det noe som er normalt i naturens funksjon så er det katastrofer

for individer, grupper, arter. Uavlatelige katastrofer er naturens redskap for å sikre balanse.

Miljøorganisasjoner

De har en viktig oppgave og må selvsagt gi plass både for en faglig, saklig kompetanse som i naturvernforbundet og for ungdommelig engasjement og fusentasteri som i Bellona.

Jeg synes nok at det siste, med god hjelp fra media, har tatt overhånd. Det som kjennetegner fusentastorganisasjonene er manglende fagkunnskap, prioritering av saker etter sensasjonsverdi fremfor miljøeffekt og personlig PR-kåthet. Som Rune Håland uttalte i et intervju i Aftenbladet: «Me kan produsera ei pressemelding på sju minutt».

Ved å skape forståelse for en sak ved negative virkemidler, kan vinninga gå opp i spinninga og vel så det.

Jobben i Bellona er sikkert «kjekt å ha». Ungdommen har et alternativ til mye annet galt de kan finne på. De kan havne i narkotikamiljø og på forbryterbanen eller i idrettsmiljø som slett ikke lenger gir sunn sjel i sunt legeme.

Det kan være personlig interessant og tilfredsstillende med studiereiser verden rundt og med miljøarbeid på Sørlandet om sommeren med båt og lønn finansiert av innsamlede midler.

Pressen

Avisene/NRK disponerer sterke maktmidler. De brukes og de misbrukes. Pressen kan velge sak, velge fakta, velge sannhetsvidner, bruke sammenstillinger av overskrifter, bilder, kommentarer, velge blant leserinnlegg, gjenta samme lekse omatt og omatt.

I Titianasaken stilte Aftenbladet seg i en periode til disposisjon for en av journalistenes personlige korstog mot Titania i ledtog med Rune Håland i «Natur og ungdom».

Aftenbladet og Natur og Ungdom beundret hverandre gjensidig i avisens spalter. Det var førstesideoppslag med krigsoverskrifter om giftutslipp fra Titania med angivelse av tonnasje, helt uten faglig dekning. Det var gjentagne bilder av en defekt krabbe fra Sokndal over tre-fire spalter. Det ble gjengitt meldinger fra Natur og Ungdom om at Hermetikklaboratoriet hadde funnet store mengder kadmium i krabber fra Sokndal. Det ble *unnlatt* å fortelle at kadmiuminnholdet var *godt under gjennomsnitt* for krabber fanget langs hele norskekysten.

Jeg har registrert at Bellona og venner var lite fornøyd med pressens kritiske søkelys på organisasjonens frontfigur. Jeg håper det var en lærepenge som kan føre til at organisasjonen korrigerer sin bruk av pressens sensasjonshunger i sin hetsing av bedrifter og personer.